

III. GUDS ORD OG MUSIKK

Dag Risdal - "Hyrdekallet i kristen sang og musikk"

1) Musikken - inngang for Ordet

Som et eksempel på hvordan den gode musikk kan åpne for Guds ord, vil jeg sitere litt fra en tekstgjennomgåelse som professor Carl Fr. Wisløff hadde på Fjellhaug i februar 1979 over [Luk. 8,4-15](#) («Såmannssøndag»):

"Her tales det om livskraften i Ordet. Det blir vi slått av når vi gir akt på hvilken kraft det ligger i Guds ord. Ett Guds ord kan ha evne til å vende hjertene, føde dem på nytt. Det er av og til rent merkelig det å se det: Noen kommer ut av hedenskapet, her hjemme eller i fremmed land - med ett slag har de grepet det hele. Ordet har slått til, Ordet har fått den gode jord å vokse i. Så gror det og så vokser det.

Jeg var ikke så lite betatt av et eksempel som jeg kom bort i nylig, under et besøk i København. Jeg fikk hilse på en japansk student, en ung dame som hadde stipendium for å være ved Universitetet i København og studere tysk og dansk. Hun var blitt omvendt til Gud og ganske nylig døpt i en kirke utenfor København. Hva var begynnelsen? Ja, en kunne nesten ikke tro det.

Det var tysk-professoren ved et av de mange universiteter i Tokio som hadde gjennomgått Bachs «Matteuspassjon». Kan dere tenke det? -Bachs skjønn musikk til lidelseshistorien, etter Matteus. Tekstene er jo bare bibelsteder. De hadde hun aldri hørt før og aldri sett før. Det hadde aldri noen snakket til henne om. Men disse tekstene hadde talt, altså. Vi ser altså hvordan Guds ord kan komme til å bære frukt. Guds ord har makt i seg selv ---"(Sa langt professor Wisløff).

Det synes å være en tendens at i tider når man tar teologiske lærespørsmål med stort alvor (reformasjonstiden, ortodoksien, osv.), blir det også dybde i musikken. Vi kan, igjen tenke på den lutherske salmeskatt og Bachs pasjoner.

Det kan være sunt i våre dager å minne om den betydning læresamtaler om dype teologiske spørsmål spilte i reformasjonstiden. Det lar seg gjøre å minne om læresamtalen mellom lutherske og reformerte teologer om nattverden i Marburg i 1529. I sannhet gikk de i dybden når det gjaldt lærepunkter om menneskets syndeforderv, Guds nåde eller i spørsmålet om Kristi person og natur. Dermed fikk man lys over Kristi fullbragte forsoningsverk for våre synder.

Sammenlignet med reformasjonstidens dybdetenkning i behandling av lærespørsmål, er vi blitt en overfladisk kristengenerasjon.

Kanskje vi nå igjen bør besinne oss på at kristen sang og musikk må vurderes etter bibelske normer og prinsipper. I så fall er det nødvendig med grundige læresamtaler i grenseområdet mellom teologi og musikk.

2) Tekstene

For det første er det av fundamental betydning å prøve selve tekstene som benyttes i sangene. Her vil jeg trekke frem fire åndskriterier (kjennetegn) for prøving av kristne sangtekster (etter Arild Romarheim):

Første åndskriterium.

Den som bekjenner inkarnasjonen, er av Gud. «Prøv åndene om de er av Gud. For mange falske profeter er gått ut i verden». ([1. Joh. 4, 1-3](#)). Her sies det meget klart hva prøven skal bestå i. «Hver ånd som bekjenner at Jesus er Kristus, kommet i kjød, er av Gud. Hver ånd som ikke bekjenner Jesus, er ikke av Gud».

Med andre ord: Her gjelder det nådegaven til å prøve åndene på bekjennelsen, på innholdet i sangtekstene, den saklige læresubstans. Det som det kommer an på er hva man bekjenner, det saklige innhold, læren om Jesus Kristus. Tekstene må gi svar på spørsmålet: Hvordan stiller du deg

til Jesus Kristus, Guds Sønn? En må spørre klart: Hva er innholdet i dine sanger?

Altså: Den som bekjenner seg til budskapet om at Ordet ble kjød, er av Gud. Guds Ånd herliggjør Jesus Kristus. Omvendt, Antikristens ånd setter mennesket i sentrum og reduserer Jesus.

Dette er det mest fundamentale av alle åndskriterier til prøving av tekstene i sangene.

Andre åndskriterium.

Ordet om korset ([1. Kor. 1,18](#) og 2,2). Dette budskap er en dårskap for noen, en kraft til frelse for andre. Da Jesus døde på korset, tok han bort skyldbrevet og overvant Satan ([Kol. 2,13-15](#)). Hvor budskapet om Jesu stedfortredende straffelidelse for våre synder står sentralt i teksten, der er det et sant bibelsk innhold.

Tredje åndskriterium.

Nåden alene. Fordi Jesus bar alt, er det intet for oss å bære. Vi skal bare tro og ta imot den fullbragte frelse. Ethvert annet evangelium er forbannet ([Gal. 1 - 2](#)).

Fjerde åndskriterium.

Troens frukt ([Matt. 7, 15-20](#)). Dette kriterium vil være vanskeligere å bruke til en grenseoppgang enn de tre øvrige, fordi det alltid vil være relativt hva vi syndige mennesker bærer av frukt. Men det er likevel avslørende hvis alle trosartiklene bekjennes, men at det intet merkes i ens kristne liv.

Alle disse fire kriterier har å gjøre med bekjennelsen til Jesus og en sann etterfølgelse av ham. Her kommer trosinnstillingen i forhold til Jesu person og Verk. Ut fra dette kan vi prøve om åndene er av Gud eller ikke - om det er frelsens eller fortapelsens sammenheng vi har å gjøre med.

La meg nevne et forbilde på en sang med et klart og sterkt bibelsk-evangelisk budskap. Sangen er skrevet av W. Abildsnes. (Den kan synges til samme melodi som Paul Gerhardts salme: «Er Gud for meg, så trede Meg hva der vil imot». Sangboken nr. 246.)

«Min frelser og forsoner, Min salighet og fred, Som nu i himlen troner, Jeg faller for deg ned. På Golgata du tronet Engang, all verdens drott. Bespottet, tornekronet, For mine synder slått.	Hva Gud av meg har krevet, Det har jeg fått av deg. Det liv jeg skulle levet, Det levet du for meg. Den død jeg skulle lide, På korsets tre du led. Den strid jeg skulle stride, I angst du for meg stred.	Den kalk jeg skulle tømme. Den har du for meg tømt. Meg skulle Gud fordømme. Du ble for meg fordømt. Jeg var av Satan bundet. Du Satan for meg bandt. Min seier den er vunnet. I seieren du vant».
---	---	---

Nå vil jeg gjerne få nevne at i Landstads reviderte salmebok er det mange, mange gode og sterke salmer med et klart bibelsk budskap om synd og soning, frelse og fortapelse, om Jesu forsoningsverk og Kristi oppstandelse på påskedag og det levende håp vi har i vente. Jeg er så takknemlig når prestene velger salmer fra denne boken til høymessen.

Derimot vil jeg si - med et visst vemod - at mange av de mere moderne salmer i den nye «Salme 73» har et innhold som grenser opp til det allmennreligiøse. De har lite bibelsk substans. Ut fra de åndskriterier som er nevnt foran burde en være meget varsomme med å bruke dem.

Når det gjelder den helt nye ungdomssangboken «Rop det ut» (Lunde 1982), burde det vel her foretas en bibelsk og læremessig vurdering av sangenes innhold. Skulle ikke hyrdekallet i kristen sang og musikk også fungere på denne måten?

3) Er musikken nøytral?

I det foregående har vi understreket nødvendigheten av at tekstene til sangene holder mål - innholdsmessig. La oss gå et skritt videre og prøve å ta opp et av de mest aktuelle spørsmål for tiden. Er det slik å forstå at når bare teksten holder mål rent bibelsk, så er den ledsagende musikk (melodi, rytme, harmoni, instrumentering, o.s.v.) en likegyldig sak? Med andre ord: Er musikken «nøytral» i åndelig henseende? I så fall blir det bare spørsmål om «hensiktsmessighet» i

valg av melodi eller musikk til en tekst.

Det blir hevdet om igjen og om igjen «at det er teksten som er det grunnleggende, det er teksten som er det viktigste, altså ---». (Her er det underforstått at da er det mindre vesentlig hva slags musikk vi bruker til teksten.)

På dette området er det som i åndslivet for øvrig. Sier man den samme løggen om igjen og om igjen, alltid med stor kraft og overbevisning, kan den største løgn bli godtatt som sannhet. Teksten er avgjørende, det er sant - men nettopp derfor er musikken så viktig! Musikken skal ikke rette seg etter tilhørernes smak, men lydig tjene teksten.

La oss si det som det er. I dag bruker man ikke pop- eller rocke-musikk for å tjene teksten, men fordi dette er en musikk som folk liker. Teksten har fått en mer og mer underordnet betydning. Bare vi kan samle mye folk, synes alt å være bra. Det største problemet i dag er ikke teksten, men musikken.

For å ta eksemplet med den teksten jeg nettopp har sitert av W. Abildsnes. Tekstens innhold smelter organisk sammen med den mektige salme som vi kjenner fra den lutherske «koral-skatt», nemlig tonen til «Er Gud for meg, så trede Meg hva der vil imot».

Jeg tror flere enn meg ville oppleve det som ren blasfemi om salmen «Min frelser og forsoner» ble fremført til støyende rytmemusikk. Ett eksempel på en god tekst som har fått en uheldig melodi er den nye utgaven av «Ungdommens frelser», men her vil det nok være ulike syn.

Hvorfor reagerer vi på alt dette nye? Er det bare assosiasjoner? Er det kun spørsmål om hensiktsmessighet? Jeg skal gjerne innrømme at det er ikke helt enkelt å svare på disse spørsmål. La meg begynne å referere et grunnsyn som er vanlig i dag blant kristne ledere. Det er hva jeg vil kalle et «funksjonalt musikkssyn» .

I all korthet går det ut på å undersøke hvordan musikken fungerer i den kristne forsamling, ikke musikken i seg selv. Her er det en tendens til å svekke synet på musikkens åndelige virkning på dem som lytter til den.

Musikken er «nøytral» i åndelig henseende. Det at rytmer fremkaller «følelser» (i seksuell retning) er «kultur-betinget», sies det. Det er innholdet (teksten) det kommer an på, ikke formen. Om vi reagerer positivt eller negativt på musikken, har kun å gjøre med våre egne tanker, følelser og assosiasjoner - altså kulturtradisjoner.

Det er sammenhengen som avgjør det hele. Formen blir underordnet. Det er bare spørsmål om hva som er «hensiktsmessig» i valg av sang og musikk. Slik sies det.

Er det så enkelt? Er det bare teksten det kommer an på? Er det kun et spørsmål om det vi er vant med? Er musikken nøytral?

Nå vil jeg på ingen måte benekte at assosiasjoner, kulturtradisjoner, miljø, oppdragelse, vaner og så videre betyr mye for oss når vi skal vurdere kulturytringer i dette tilfellet sang og musikk. Å hevde noe annet ville være uten mening. Men at disse faktorene alene skulle utgjøre hele saken blir en forenkling.

*

Før en drøfter disse spørsmål videre, kan det være nyttig å minne om skjelningen mellom lov og evangelium mellom skapelse og forløsning i vår evangelisk-lutherske trosoppfatning.

Gud styrer verden på dobbelt vis: På den ene side som skaper og opprettholder og på den annen side som forløser og frelser. Skapelse og forløsning svarer da til forholdet mellom lov og evangelium. (Her er loven sett i forhold til evangeliet som et sammenfattende uttrykk for spenningen lov/evangelium.) Det gjelder altså å skjelne mellom det vi kunne kalle Guds skaperhusholdning og Guds frelseshusholdning, men vi må ikke skille dem fra hverandre. For begge hører dypest sett med under Guds herredømme.

En stor del av musikken (fra musikkhistorien) ligger på skapelsens plan. Musikken er en del av den skapte kultur og står dermed på linje med annen kulturell virksomhet som er frembragt av

mennesker ([1.Mos.1,28 f.](#)).

Som et eksempel vil jeg velge Brahms fiolinkonsert. Som musikkverk synes jeg denne fiolinkonsert er særdeles vakker, både estetisk, kunstnerisk og musikalsk. Men jeg kan ikke uten videre anlegge en bibelskevangelisk målestokk når jeg skal bedømme dette verk. Likevel gir det stor inspirasjon på det rent menneskelige plan å lytte til denne konsert. La oss heller ikke glemme at vi i Bibelen finner lovprisning til Gud som skaper ([Salme 8](#) og [Åp. 4,11](#)).

Brahms fiolinkonsert hører imidlertid hjemme i konsertsalen, ikke i kirken eller på bedehuset.

Men det emnet som opptar oss i denne sammenheng er kristen sang og musikk. Den skal fremføres i menighetens forsamling. Sammen med det forkynte Guds ord skal den tjene til de troendes oppbyggelse i Kristus.

Den kristne sang og musikk skal på en annen måte enn den profane musikk bedømmes etter bibelske og åndelige kriterier. Dette gjelder både teksten og musikken. Men jeg vil ikke dermed trekke den slutning at den profane musikk er «åndelig nøytral» eller at vi kan stille oss likegyldig til den.

(Nå skal jeg villig innrømme at det ikke all tid er enkelt å trekke opp grensen mellom musikk som hører inn under skaperhusholdningen og sang og musikk som særskilt er kristen og hører inn under frelseshusholdningen. Her vil det uten tvil være mange berøringspunkter, noe som både musikkhistorien og den aktuelle situasjon gir eksempler på.)

*

Nå bør vi merke oss djevelens strategi - i lys av Bibelen. Det er ikke Faderen som Skaper djevelen først og fremst kjemper imot, men det er Sønnen som arving. Det ser vi i lignelsen om vingårdsmennene i [Matt. 21,33-44](#). Jeg siterer her v. 38: «*Men da vingårdsmennene så sønnen, sa de seg imellom: Dette er arvingen, kom, la oss slå ham ihjel, så vi kan få hans arv!*» Djevelen prøver å anrette sitt hovedslag mot Jesus Kristus. Den åndskamp som er skildret i Bibelen er særlig kampen mellom Jesus Kristus og djevelen ([1. Mos. 3,15](#); [Matt. 4,1-10](#); [Matt. 16,21-23](#); [Kol. 2,13-15](#) og [Åp. 12,9-10](#)). I vår situasjon er det kampen mellom djevelen og de troende som hører Kristus til ([Ef. 6,10-18](#)).

I praksis betyr det at det blir åndskamp der hvor Guds sanne ord blir forkynt og der «ordet om korset» blir bevitnet. Sjelefienden setter inn med «sine listige angrep» for å avlede oppmerksomheten bort fra budskapet om den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. For her står store verdier på spill. Det gjelder frelse eller fortapeise for de mennesker som lytter til budskapet.

Det innebærer at de midler (den sang og musikk) som skal benyttes innen den kristne forsamling blir på en særlig måte gjenstand for en dobbelt innflytelse, både fra Kristi Ånd og fra djevelens ånd. Både Kristus og djevelen prøver å erobre disse midler.

Dermed er det ikke vanskelig å forstå at det kan bli åndskamp omkring den sang og musikk som blir benyttet i kristen sammenheng.

En sak er at djevelen prøver å hindre en sann forkynnelse av Guds Ord, særlig ordet om «Guds lam som bærer av verdens synd». En annen sak er at djevelen på mange måter prøver å gripe forstyrrende inn i musikken, enten ved at musikken ikke får understreket teksten eller ved at teksten ikke blir hørt i det hele tatt på grunn av støyende rytmisk musikk. Hvis den ledsagende musikk skaper en sinnstilstand hos tilhørerne som blokerer for det evangeliske budskap i teksten, er det ikke bare bekymringsfullt, men alarmerende!

*

Som en foreløpig konklusjon vil jeg si: Både den musikk som benyttes på skapelsens plan og den sang og musikk som står mere direkte i evangeliets tjeneste er gjenstand for åndelig innflytelse fra to forskjellige åndsmakter. Men jeg tror det er viktig å være klar over at åndskampen tilspisser seg særlig ved den sang og musikk som benyttes i evangeliets tjeneste eller ved de troendes oppbyggelse.

Når det gjelder vurdering av sang og musikk kan det være vesentlig at vi skjelner mellom

grunnleggende normer (klare utsagn angitt i Bibelen) og kulturelle og åndelige ytringer som er avledet av disse.

Den kristne sang og musikk må vurderes etter en bibelsk norm. Det vil si den må bedømmes etter et evangelisk og åndelig skjønn. Skal vi oppnå evne til å vurdere kristen sang og musikk, må forutsetningen være at vi lever i det bibelske budskap om synd og nåde.

For å anskueliggjøre dette forhold, tar jeg med en illustrasjon fra Erling Fossans semesteroppgave i musikk, s. 6 (se litteraturlisten bak).

Musikkform/stil -> Menneskelig reaksjon -> Norm

<----->

Vi tar utgangspunkt i musikkformen og merker oss den. Så forsøker vi å kartlegge en tendens i menneskelig reaksjon på vedkommende musikkform. Denne reaksjon bedømmer vi ut fra Bibelen. Den dom vi feller over reaksjonen, går vi tilbake til musikken med.

*

For å konkludere dette avsnitt skal jeg villig innrømme at det største problemet med å skrive om sang og musikk i vår tid gjelder nettopp å utrede forholdet mellom musikken på skapelsens plan og sang og musikk på forløsningens plan. Å utrede dette forhold i detaljer ville kreve enorme kunnskaper i teologi og musikkhistorie. Hvis en skulle vente med å uttale seg om kristen sang og musikk til en fikk den fulle innsikt i dette forhold, ville det neppe ble noe i det hele tatt. Men det betyr ikke at en her må gi opp å arbeide videre med dette viktige emnet. Kanskje kunne det her komme et verdifullt samarbeid i stand mellom teologer og fagmusikere.

4) Syndefallet og dets følger

Noen mener at de kristne skaper bare det som er godt (av kunst), de verdslige bare det som er dårlig. Er det så enkelt? Nei!

Som kristne trenger vi en rett erkjennelse av oss selv - i lys av Guds ord. Også den kristne musikk-skaper har innebygget i seg kampen mellom «kjødet og Ånden» ([Gal. 5,17](#)). En kristen musikk-utøver lever i spenningen mellom «det gamle og det nye menneske» ([Rom. 7,14-25](#)), ja vi kunne vel si i skjæringspunktet mellom «samtidig en rettferdig og en synder». Vi som lytter til sang og musikk har nøyaktig den samme kampen i oss.

Dette må vi regne med som en virkelighet. Luther advarer mot å la seg veilede av fornuften i troens saker, fordi den er blitt underlagt synden. Men det at vår fornuft er underlagt synden, det kan vi godt vedkjenne oss så lenge vi er på bibeltimer eller gudstjenester, men bare ikke i praksis. Vi glemmer at dette er en ting som hører hjemme i virkeligheten.

I denne sammenheng kan vi spørre: Hvordan har det dogmet oppstått «at musikken er nøytral?» Jeg vil antyde et svar. Det skyldes blant annet at vi i dag har glemt Skriftens og bekjennelsens fremstilling av menneskenaturens grunnforderv etter syndefallet.

La oss minne om artikkel 21 «Augustana», som handler om arvesynden:

«Like ens lærer de at alle mennesker som er forplantet på naturlig vis, etter Adams fall blir født med synd, det vil si uten frykt for Gud, uten tillit til Gud og med begjær, og at denne arvelige sykdom og brist er synd, som fordømmer og også fører med seg den evige død for dem som ikke blir gjenfødt ved dåpen og Den Hellige Ånd».

Luther sier videre om arvesynden i «De schmalkaldiske artikler» (Konkordieboken, s.60): «Denne arvesynd er en så dyp ond fordervelse i naturen, at ingen fornuft forstår det, men det må erkjennes ved troen ut av Skriftens åpenbaring. [Salme 51](#)».

I sin kommentar til 1.Mosebok, s. 79 skriver Leif Michelsen: «Vi får ikke høre noe mere om forholdet mellom kultur-arbeid og syndefall enn det vi alt har lært, at kulturarbeidet etter kap. 3 (i 1.Mosebok) *skjer i syndens og fallets verden, og derfor naturligvis står i fare for å preges mer eller mindre av fallets skadevirkninger*».

Det som vi bør klargjøre for oss selv, det er å tenke gjennom de følger syndefallet fikk for den skapte kultur, og dermed også for musikken. La oss ikke glemme at vi mennesker bærer den gamle natur i oss, også etter at vi er blitt gjenfødte og kristne.

Det burde sies klarere i dag at synden kan ta det skapte i bruk i sin tjeneste. Ondskapens åndehær i himmelrommet ([Ef. 6,10 ff.](#)) kan skaffe seg rom i menneskehjertet og dermed også innen den kultur (musikk) som er frembragt av mennesker. Dermed kan kulturen (musikken) bli bærer eller formidler av onde åndsmakter ([Matt. 12,43-45](#)).

«Det som skaper historien, er *åndskrefter*, økonomi, politikk, og så videre er kun virkninger av det åndelige, uten selvstendig substans. Sagt mere presist: Hva vi har å gjøre med i historien, er kampen mellom Gud og djevel, mellom Kristus og Antikrist, mellom Den Hellige Ånd og de onde ånder. Å ta feil av dette er å ta feil av alt» (Poul Hoffmann).

Jeg tror dette er høyaktuelt i dag. Vi må regne med at den verdsliggjøring som går over Vesten i vår tid smitter over på oss kristne i langt større grad enn vi tenker over. Og denne tidsånd virker også inn på det vi frembringer, skaper, lager, uttrykker. Ingen av oss kristne lever i et tomrom åndelig sett. Jesus sier: «Den som ikke er med meg, han er imot meg, og den som ikke samler med meg, han spredde» ([Matt. 12,30](#)).

For konkret å illustrere hva jeg sikter til vil jeg få sitere et lite avsnitt fra et intervju med Øyvind Andersen i «Utsyn», nr. 3, 1971.

«Jeg må si at mye av den musikk som man i dag fører inn i Guds rikes arbeid, er som en femtekolonne fra sjelefienden. Den undergraver i virkeligheten vårt arbeid. Den fører en ånd med seg som ikke er av Gud. --- Denne musikk er egentlig beregnet på å tilfredstille det sanselige, det erotiske, ja rent ut sagt, det seksuelle. Den kan ganske enkelt ikke brukes til å fremme Guds rike». Jeg skal innrømme at dette er sterk tale! Men her tenkes det på den ytterliggående rytmiske musikk.

Så langt jeg kan se, blir dette følgen av et «funksjonalt» musikk-syn. I og med tendensen til å betrakte selve musikken som «nøytral», fordi man overser syndefallets følger, kan musikken komme til å bli formidler av åndsmakter som virker nedbrytende på den troende menighet. Og musikken kan komme i et spenningsforhold til bibelsk forkynnelse. I mye av sangen og musikken i dag, har det hele altfor mye preg av underholdning.

Skal det i det hele tatt være sang og musikk på et møte, må det være en absolutt forutsetning at sangen og musikken må trekke sammen med det forkynte budskap!

5) Teologi/musikk - er forsøk på klargjøring

I det følgende vil jeg prøve å antyde et grunnsyn på forholdet mellom teologi (Guds ord) og musikk.

Da vil jeg for det første si at jeg tror det er vanskelig å finne enkelte spredte bibelvers til støtte for et bestemt musikk-syn. Dette gjelder også for oss som har et konservativt syn på sang og musikk.

Og her drister jeg meg til å bruke en sammenligning, nemlig en kristens forhold til alkohol. Vi finner ikke alltid konkrete retningslinjer - gjennom enkelte bibelvers - om alkohol. På den annen side er det ingen tvil om Bibelens grunnholdning når det gjelder forholdet til alkohol.

Noe tilsvarende kan vi si om forholdet til musikken. Det er vanskelig å finne bibelvers til støtte for et bestemt musikk-syn. Men ut fra Bibelens totale grunnholdning tror jeg det må advares sterkt mot bruken av moderne rytmisk musikk i kristne forsamlinger. Og det er selve poenget her. (Se [3. Mos. 20,22-26](#) og [Esek. 44,23](#).)

Det bør være et vakthold mot alt som kan svekke vår åndelige dømmekraft - enten det gjelder alkohol eller sang og musikk. Men nå tror jeg det er mulig å finne eksempler på Bibel-ord som kan gi oss veiledning i denne aktuelle sak, for eksempel [Rom. 12,1-2](#).

«Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende, hellig, Gud velbehaglig offer --- og *skikk dere ikke like med denne verden*, men bli

forvandlet ved *fornyelsen* av deres sinn, så dere kan prøve hva som er Guds vilje: det gode og velbehagelig og fullkomne»!

En klar grunnholdning finner vi også [Gal. 5,1](#): «Til frihet har Kristus frigjort oss, stå derfor fast, og la dere ikke atter legge under trelldoms åk».

Så følger fortsettelsen i Gal. 5,13: «For dere ble kalt til frihet, brødre, *bruk bare ikke friheten til en leilighet for kjødet*, men tjen hverandre i kjærlighet».

Ut fra disse og andre tilsvarende ord i Bibelen tror jeg at vi finner en prinsipiell grunnholdning til de mange ytringer i kulturlivet og forsåvidt også menighetslivet. Når vårt sinn blir fornyet i Guds ord og i evangeliets frigjørende kraft, og når vår samvittighet blir fanget inn under Ordets lys, har vi løfter fra Herren om at han vil gi oss dømmekraft (grunnforutsetning) til å prøve og vurdere det som ytrer seg i åndslivet. (Se for eksempel [1. Joh. 2,20-27](#).)

Men det må sies noe mere. For i den aktuelle musikksituasjon er det mange kristne som ikke skjønner at den ene musikkform vil utelukke den andre. Mange ønsker - i hvert fall til en viss grad - å holde på den «gamle» stil, men de vil også ha med noe av den moderne rytmiske musikkstil (sml. [2. Kong. 17,32-33](#)). De ser ikke og vil heller ikke erkjenne at det her er to forskjellige «musikksyn» (og dermed to forskjellige «åndsmakter») som gjensidig utelukker hverandre. Dette svarer til S. Kierkegaards måte å uttrykke en sak på: «Det blir ikke et riktig ja til sannheten om det ikke også samtidig blir et nei til løgner».

Jeg vil her tillate meg en sammenligning. I vårt alfabet er det 29 bokstaver som kan settes sammen på forskjellige måter til ord, setninger, avsnitt, bøker, og så videre. For en kristen som leser dette, kan det enten bli til oppbyggelse eller til nedbrytning. Det er *sammensetningen* av bokstavene som avgjør saken.

Nå mener jeg at det ikke er mulig å trekke en helt streng analogi (sammenligning) mellom det skrevne ord og musikken fordi språket taler relativt entydig til alle, mens musikken er et «abstrakt språk» som ikke alltid lar seg tolke entydig.

Likevel kan jeg ikke unnlate å si følgende: Den måten musikkens elementer (melodi, rytme og harmoni) er kombinert på kan enten føre til oppbyggelse eller til det motsatte. *Tekst og musikk* er to helt forskjellige ting. Og de må derfor - fra en side sett - bedømmes hver for seg, og de må samtidig vurderes sammen.

Vi kan bruke en sammenligning: En del forskjellige kunstnere kan male ulike bilder av Jesu korsfestelse på Golgata. Alle maleriene kan derfor sies å ha et kristelig tema. Men dette er ikke tilstrekkelig for at resultatet skal bli godt. Der er måten bildene er malt på som avgjør om de er gode eller dårlige.

Slik også med sang og musikk. Det kan være sanger med et klart kristelig tema, men det avgjørende blir måten det arrangeres og fremføres på.

Selv om tekst og musikk er to forskjellige ting som til en viss grad må bedømmes hver for seg, blir det likevel *helhetsinntrykket* som blir det vesentlige. Her kan vi merke oss det som har vært målsettingen for ungdomskoret «Jubilo», nemlig «*at musikken og teksten forenet i en helhet måtte forherlige Jesus-navnet*».

Men hvis noen spør etter en «matematisk» målestokk eller et sikkert kjennemerke til å avgjøre når det rette forhold og den gudgitte balanse mellom melodi, rytme og harmoni er til stede i forskjellige former for musikk, da vil jeg likevel måtte svare at det er det ikke mulig å gi.

Men dermed vil jeg heller ikke trekke den motsatte slutning at musikken og dens elementer er et likegyldig forhold. Jeg kommer ikke nærmere denne saken enn å si at det hjerte og sinn som er «opplyst» av Guds ord og Kristi Ånd får en åndelig dømmekraft når det gjelder å vurdere foreningen av sang og musikk. Løftet i Rom. 12,1-2 må også gjelde vurdering av ulike ytringer i kultur- og åndsliv.

6) Samvittighetens måte å reagere på

Vi lever i en tid da kristendommen holder på å miste sin grobunn. Faren er da den at vi kan miste noe av den åndelige dømmekraft. For når forkynnelsen av Guds ord ikke får kraft til å trenge gjennom slik at folket verken kommer i syndenød eller frelsesvisshet, kommer alt dette nye inn over oss.

Og vi eldre kristne kan lett bli åndelig sløve så vi tilpasser oss det nye uten å reagere. Og det kan skyldes at vår samvittighet er blitt avstumpet.

La meg bruke et bilde om dette fra det gamle Kina, (her gjenfortalt av en misjonær): «De pleide å sammenligne den stille røst (samvittigheten) med en firkantet trekloss, som ligger inne i brystet. Hvis en gjør noe som er i strid med ens moralske bevissthet, begynner treklossen å dreie på seg og det gjør ondt. Den fornemmelsen kjenner vi. Vi gjør noe som vi ikke skulle ha gjort. Firkanten med de skarpe hjørner setter seg i bevegelse og så gjør det ondt.

Bøyer en seg for samvittighetens ord og bud, stopper den. Men bøyer en seg ikke, fortsetter treklossen å dreie rundt. Og det forferdelige er at hvis den får lov å dreie lenge nok, blir hjørnene slipt av, så er det til slutt bare en «runding» som går rundt og rundt der inne. Man kjenner det ikke lenger». (Så langt bildet fra Kina.)

Bildet er tankevekkende. Samvittigheten skal være våken. Det er nødvendig om vi skal beholde vår åndelige frimodighet og dømmekraft. Da må vi stadig fornyes i vårt forhold til vår Herre Jesus Kristus.

7) Vi må bli kjent med den ekte klang og den gode sang

En sak er å leve i den åndelige fornyelse i samfunnet med Jesus. Sammen med dette bør vi bli kjent med den gode sang og musikk.

«Sangen og musikken og fremføringen må arbeide i takt med Ordet, det vil si i lydighet mot den ånd og innstilling som vår Herre Jesus har gitt oss. Det motsatte er hedenskapet som står Gud imot i åndens verden. I et broget musikalsk miljø er det vanskelig å komme til med Ordets forkynnelse. Derfor må vi ta vare på en musikalsk samvittighet og være åpne for impulser fra Lysets rike» (Ole Ledang).

Likesom forkynnelsen av det klare budskap om synd og soning, om dom og Kristi fullbragte frelse oppbygger, men samtidig avslører lovtrelldom og falsk teologi - slik vil den gode og byggende sang og musikk styrke vårt samfunn med Herren. Men ut fra åndslivets lover vil en slik sang og musikk også avsløre det billige, overfladiske, platte og vulgære.

Jeg kommer aldri til å glemme den overveldende reaksjon i mitt sinn da jeg første gang fikk anledning til å høre «musikkhistoriens edleste krone», - nemlig «Matteuspasjonen» av J. S. Bach - i Trefoldighetskirken i Oslo for en del år siden.

Jeg fornemmet virkelig at jeg var kommet inn på hellig grunn på mere enn en måte, både gjennom bibelteksten (lidelseshistorien etter Matteus) og gjennom den gripende musikk og korsang, ikke minst koralene fra den lutherske salmeskatt.

Hvorfor denne reaksjon? Jeg tror det var denne kombinasjonen av et sterkt bibelsk budskap og en helt gedigen musikk som gjorde et overveldende inntrykk.

Det kan vel være at jeg fra den stund fikk en helt ny norm å bedømme sang og musikk etter. Og en avsmak på moderne rytmisk musikk. Bach har selv uttalt: «All musikk skal være til Guds ære og til sinnets rekreasjon. Der hvor dette ikke er tilfellet blir det bare - et djevlesk lorum-larum».

Hva er det menneskene er så redde for i dag?

Det er sannheten, det er det rene og det gode!

Hva kjennetegner det demoniske? Jo, svarer Søren Kierkegaard: «Det er angsten for det gode».

Det er dypt tenkt og sagt. Og jeg tror det er aktuelt!

8) Konklusjon

Jeg vil oppsummere dette kapitlet om «Guds ord og musikk» med et avsnitt fra intervjuet med organist Tormod Birkeli i «For Fattig og Rik»

«-Finnes det åndsinnhold i musikk?»

- Jeg er ikke i tvil om det. Som eksempel kan jeg nevne at jeg for noen foreldre en gang spilte en plate som en elev hadde tatt med seg til skolen. Musikken frembragte redselsfølelse blant foreldrene, og musikken var ikke annet enn Helvetes skrik og smertehyl. Redselsfullt. Musikken formidler ikke noe konkret budskap, men den gir enten stimulans til gode følelser, eller til de onde. Barokkmusikken kan stå som eksempel på musikk som formidler ro og tilfredshet.

Birkeli mener at musikken har makt over sjelelivet. Sangen virker sterkere når den synges enn når den bare blir lest, og slik mener Birkeli å ha påvist at musikken i alle fall ikke kan være nøytral.

-Hvorfor sender NRK sørgemusikk når en katastrofe har skjedd? Hvorfor synger vi alvorlige og sørgelige tekster til mollmusikk, og lyse, glade tekster til durmusikk hvis musikken er nøytral? Når vi vet at det går an å synges «Jesus, din søte forening å smake» til melodien «Pål sine høner», hvorfor gjør man så ikke det dersom musikken er nøytral?

- Musikken avspeiler tidsånden på godt og ondt, fastslår Tormod Birkeli.

- Når vi skal prøve å motarbeide vår tids åndsmakter kan vi umulig bruke og godta den musikk som hedningene bruker for å påkalle de samme åndsmakter. Jeg frykter for at den slags aktivt er med på å fremme frafallet, om enn på en fin måte. Det står personer og makter bak tidsånden. Det gjør det også bak musikken».

(Afsnit III "Guds ord og musikk" fra "Hyrdekallet i kristen sang og musikk" Nico Forlag 1982 - af Dag Risdal - Shafan
10-09-15

Afsnit 3 til 8 har tidligere været bragt på Shafan, men er stadig højaktuelle - derfor dene sammenfatning